

BUDAI KATALIN

„Van randevú, van holdfény”

Lajtai-Békeffi zenés játéka
a József Attila Színházban

Aki *A régi nyár* című operettet nézi, az egy - tágabb értelemben vett - magyar művelődéstörténeti korszakkal is szembeesül. Most, mikor a nosztalgiazás annyira divatos, nem árt magukat az eredeti műveket is latra vetni a cikornyás másolatok helyett, mennyire élnek, hatnak, mit tudnak még közvetíteni számunkra. Ezért hát kitűnő ötlet volt a népszerű dallamok egyik legkiválóbb szerzőjétől, Lajtai Lajostól műsorra tűzni fiatal éveinek egyik legnagyobb sikerét, *A régi nyárt*, melynek ősbemutatója 1928-ban volt a Budai Színkörben. Jobb ez a változat, mint az 1958-as átdolgozás. A művelődéspolitikai okokat is szem előtt tartó, Kellér Dezső szövegével aktualizált nagyoperett inkább slágerparádé volt, Lajtai valamennyi híres szerzeményét belekomponálták egy az akkori Honthy figurájára ráigazított primadonna hosszú életének három epizódjába (innen is a cím: *Három tavas*).

Ez az édes, bájos, pihekönnyű, élvezetes *Régi nyár* tehát a régi, az eredeti. S ha az ember leküzdötte ama furcsa érzését, mely akkor támad, mikor megszokott prózai színházában az ismert prózai színészek szájából minden átmenet nélkül kitor az énekszó nos, akkor már nyert ügye van színháznak, nézőnek egyaránt.

Ez a darab Lajtai Lajos, „a pesti svéd” (ahogy Kellér Andor remek kis karcolatában jellemezte a felszabadulás után svédországi emigrációjából már évente hazalátogató zeneszerzőt) és a sziporkázó ötletességű Békeffi szerencsés munkája. Minden benne van, ami az akkori - és úgy tűnik, a mostani - szórakoztatáshoz kell: kis atelierekucskálás a színészvilágba, tizennyolc éven át táplált nagy szerelem báró és primadonna közt, gyermekeik, a csacska fiatalok egymás-ra találása a pénz büszke megvetésével, humoros kabinetfigurák, szeparé, Ruszwurm és budai vendéglő. És persze a muzsika. Ez akkor is élni fog, ha már az általa idealizált kisvilágnak hírmondója sem marad, ha már értelmező szó-tárral a kezünkben fülelünk a sokszor emlegetett szeparé, konflis, mezaliansz, zsúr és egyéb hasonló szavakra, imígyen

tanulmányozva ezt a lakkcipős-pengősmulatós világot. Ez a Szerb Antal által „neo-frivol”-nak nevezett néhány boldog esztendő bizonyos rétegek számára valóban lehetett ilyen csillagfényes-kertvendéglős-bódult vidámságú. Ezek-re az is szeretettel gondol vissza, aki ezen körökben talán soha nem is fordulhatott meg, pusztán azért, mert akkor volt fiatal. A mostani ifjak pedig (magam is közéjük tartozva ezeken a dalokon nőtem, a „Kiskece lányom mellett fújtam a „Horváth kert” is) legalább a kedves dallamok révén el tudják helyezni nagyszüleik felidézgetett emlékeit egy jellegzetes tárgyakkal és figurákkal benépesített világ láttán. Ezeket a dalokat egyébként azok figyelmébe is ajánlhatjuk, akik az erősítők zajában roncsolják a fülüket: mindegyik szám-nak van szellemes, karakteres, motívikája, lendülete, íve, felfutása, hatásos zárása. Észrevétlen lopóznak be az ember fülébe, hazakísérnek, könnyebb lesz tőlük a lépés.

Mármost a darabválasztáson kívül még egy boszorkányos ötlettel állt elő a József Attila Színház. Nagy színésznőnk, Törőcsik Marit hívta meg a bölcs és agyafúrt operettprimadonna hálás szerepére. A műfaj becsülendő voltát igazolja, hogy a művésznő nemhogy ódzkodott volna a rollétól, hanem láthatólag a legnagyobb kedvvel játssza. Ezáltal rendkívül nehéz helyzetbe kerül az értékelő: vajon mindaz, ami remeknek, könnyednek, kedvesnek tűnik e majd hatvan év előtti, de semmiképp sem az örökkévalóságnak szánt operettben, az tartós szavatossági idejű önértékének vagy Törő-esik Marinak köszönhető-e. Az ő elementáris lendülete hevít-e át minden pillanatot, vagy más is történik még ökívére a színpadon szinte eldönthetetlen.

Mert Törőcsik fejkendők, bugyrok, cúgos cipők után, keserű, megalázott lelkű asszonyok után itt cilinderben, neccharisnyában, boás rózsaszín pizsamában és kecses selyemtopánokban lejt, szája hamiskás mosolyra áll; és büvölbájol, erotikusan vonz, konspirál, hiteget, csábít. És szép. És rugalmas. És jó lába van. (Elszédülünk, ha belegondolunk, hogy előző este például a piszkos, részeges Peachumné volt a *Háromgarasos operában*, s félretaposott mamuszban dülöngélt.)

Tökéletes primadonna-imagót nyújt, s bár sokan ezt hihetnék, nem tesz idézőjelbe semmit, nem gúnyolja ki színpadi önmagát. Ez nyilvánvalóan Iglódi Ist-

Töröcsik Mari Lajtai Lajos-Békeffi István: A régi nyár című darabjában (József Attila Színház) (Iklády László felv.)

ván, a rendező koncepciójából is következik: ne görbe tükörben lássuk, páholyból fricskássuk ezt a korszakot, hanem mostani többlettudásunkkal eleve-nítsük meg. Ettől lesz egészen hozzánk közelálló, elfogadható az egész játék, s ehhez óriási segítség Töröcsik Mari teljesen „laza”, mindent vállaló jelenlé-te. Mindent mer, mert mindent tud. Így felperdülni egy zongora tetejére énekelni, így tangózni, így virágcsokorral játszani: ez már olyan magasiskola, hogy „mímes” volta teljesen eltűnik, egy

természetes, magánemberi gesztusren-dszer összerendezett sorozatának tűnik. Töröcsik teljes mértékben vállalja a primadonna Máriát, ezért lesz „alulexpo-náltsága”, azaz a szöveg gyors kézzel odavetett primadonnakliséje ellenére emberi portré ez az asszony.

Természetes, hogy semleges vagy ép-pen „ellenkező” környezetből harsányan kilógna ez a játékmód, de, s ez ismét a József Attila Színház összeszokott, együtt érő gárdájának s a rendező dicséretére szól, a többiek együtt halad-

nak a „díva”-val. A díszlet is - Szlávik István munkája - finom, stílusos, il-lúziókeltően teremt meg a színházi öltö-ző, az úriszoba, a kertvendéglő s a cukrászda légkörét, ugyanígy a ruhák is, Kemenes Fanni tervei alapján. Talán egyetlen jelenetben (mikor Mimóza, az öltöztető felpróbálja „önagysága” új jelmezét) marad a szöveg alatt a színpadi kosztüm: egyszínű lila szoknya, mikor „ezernyi szín”-ről beszélnek, vásári pa-pírkalap dámának való helyett.

Töröcsik Mari mellett van valaki, aki ugyanúgy - bár lehetőségeiben némiképp korlátozva - hagyja magát a játék által „fölszabadítani”: ez a zenei szerkesztő s egyben zongorista Selmeczi György, aki a színpad széléről szolgáltatja dobos társával, Bíró Rudolf-fal a kíséretet az időnként slágerre gyűjtő szereplőknek. Hogy kitűnő színpadi zenék szerzője, azt tudtuk. De hogy Magyarország legjobb szalonzenésze, az csak most derült ki. Ha lenne presszó, ahol esténként ő játszana, dugig megtöltenék azt dzsesszkedvelők és nosztalgizáló idős párok egyaránt. Selmeczi nemcsak zenész. Partner, játszótárs: szemüvegének villanása is beleillik a színpadi történebe, részt vesz mindenben, szája önkéntelenül susogja a szöveget. Koccintanak vele, tüzet kérnek tőle, hozzá fordulnak, ha „kifelé” beszélnek, de enélkül is jelen van érzékeny, hajszálpontos, a színész pillanatnyi kedélyállapotára hangolt nagyszerű, invenciózus zenéjével. Felfrissíti, meg-fényesíti a régi dalok kíséretét, elsodró lendülete egy-egy kis koncertbravúrrá avatja a zongoraszólamot. Látni őt ugyanolyan élmény, mint hallgatni: még a zoknija is élvezi a játékot és a muzsikát. Bár felvennék lemezre a dalokat, s ő még egy kicsivel többet improvizálna rajta!

A remek hangulathoz, amit kialakított a pezsdítő Selmeczi-féle zene és a Töröcsik-féle tűzijáték, hozzájárulnak a többiek is: Makay Sándor, Borbás Gabi, Kaló Flórián, Szerencsi Éva és Rátóti Zoltán főiskolai hallgató. Ez utóbbi sikerrel debütált: nagyhangú, tapasztalatlan arisztokrata kamaszát nyerseségből, bumfordiságból, ügyetlenségből alakítja, termékenyítőleg beépítve szerepé-be saját színpadi rutintalanságát is. Friss, meglepően üde színt hoz ezzel az elő-adásba, ígéretes jelenség.

Szerencsi Éva, hazatérve Miskolcra, ugyanott folytatja, ahol abbahagyta. Igaz, most jól énekel és táncol: ezzel egy kicsit feldúsíthatja a szerepsémáját. Kár, hogy Kemenes Fanni előnytelen, rossz szabású,

szűk kosztümben, csúnyán festett, lilászö-
rös parókában hozza be a színpadra az első
jelenetében. A szöveg szerint ő ugyan
vöröske, de ennek elérésére kínálkozott
volna jobb megoldás is: például bemosatni
kissé saját haját. Egyszerűbb, ter-
mészetesebb lenne, mint ez a torzító, ri-
asztó színű paróka.

Feltűnhetne már - bár feltűnés nélkül
csinálja -, mennyire helyén van mindig
Kaló Flórián. Soha nem túloz, külsőséges
hókuszpókuszok nélkül bújik figuráiba.
Most is nemes és egyszerű az epekedő (ám
tizennyolc évig másfelé kódorgó) báró
szerepében. Kitűnő, vidáman poentírozó
alakítás az élősködő, kéjvágyó rokon
szerepében Makay Sándor, a
mimózalelkületű öltöztetőnőben Borbás
Gabi. Két csábos leány is tüntet bájaival
(Fördös Magda és Szórádi Erika), ők hol
mint revügörlök, hol mint kikapós hölgyek
jelennek meg. Nekik még gyakorolniuk
kell az összeütközés nélküli kitáncolást,
néha kissé kirínak az egyéb-ként igényesen
mértéktartó előadásból. A koreográfiák
(Éva Reinthaller munkája) könnyedén, jól
táncolhatóak, tekintet-tel vannak az
egyszerre énekelni és táncolni tudást
megkövetelő feladat prózai színészre
szokatlan súllyal nehezedő terhére.

Nem tudom, végül is operettet láttunk-e.
Lehet, hogy egy újraolvasott régi kedves
vers volt, vagy „egy egykor népszerű
kiadvány „reprint -je vagy egyszerűen egy
nagy művészről által per-formált csoda.

*Lajtai Lajos Békeffi István: A régi nyár (József
Attila Színház)*

*Rendezte: Iglódi István. Díszlet: Szlávik
István. Jelmez: Kemenes Fanni. Zenei vezető:
Selmeczi György. Koreográfus: Éva Rein-
thaller.*

*Szereplők: Töröcsik Mari m.v., Szerencsi
Éva, Kaló Flórián, Rátóti Zoltán f. h.,
Makay Sándor Borbás Gabi, Málnai
Zsuzsa, Vogt Károly, Bakó Márta,
Szórádi Erika, Fördös Magda, Turóczy
Zsuzsa.*

